

Taloudellinen lukutaito taloustieteen peruskurssin tavoitteena*

Panu Kalmi
Professori
Vaasan yliopisto

1. Johdanto

Taloudellisesti vaikeiden aikojen tahaton sivuvaikutus on, että ne lisäävät kiinnostusta taloustiedettä kohtaan. Sitten 1990-luvun alun lamavuosien en ole nähnyt tilannetta, jossa talouteen – erityisesti makrotalouteen – liittyvät asiat olisivat herättäneet näin paljon kiinnostusta ja keskustelua ystävien, tuttavien ja satunnaisten vastaantulijoiden kanssa. Vaikka nykyinen kriisi on herättänyt myös paljon reaktioita tyyliin ”taloustieteilijät eivät taaskaan nähneet tätä ennakolta”, merkittävä joukko taloutta seuraavista vaikuttaa vilpittömän kiinnostuneilta siitä, mitä taloustieteilijöillä on asiasta sanottavana.

Lisääntynyt kiinnostus taloustiedettä kohtaan on merkittävä tilaisuus taloustieteen ope-

tukselle. Suurin osa suomalaisista taloustieteen laitoksista toimii kauppatieteellisissä tiedekunnissa tai kauppakorkeakouluissa, joissa ne kamppailevat pääaineopiskelijoista isompien laitosten kanssa. Globaali talouden kriisi antaa taloustieteelle mahdollisuuden nostaa pääaineopiskelijoiden määrää. Toisaalta lisääntynyt kiinnostus taloudellisia asioita kohtaan voi parantaa taloustieteen peruskurssin oppimissuorituksia ja toimia kannustimena taloustieteen lisäkurssien opiskelulle myös niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka päätyvät valitsemaan jonkin muun pääaineen. Tyypillisesti kauppatieteen opiskelijoiden tulee suorittaa yksi kurssi (peruskurssi) taloustiedettä osana tutkintoaan, mutta pelkkä vaatimus kurssin läpäisystä tuskin takaa kovinkaan pitkälle meneviä taloustieteen taitoja.

Viimeaikaisessa kirjallisuudessa on nostettu esiin kansantaloustieteen peruskurssin tarjoama mahdollisuus taloudellisen lukutaidon (*economic literacy*) kehittämiseen (Hansen, Salemi ja Siegfried 2002). Termillä taloudellinen lukutaito tarkoitetaan sitä, että henkilöllä on

* *Aikaisempi versio tästä paperista on esitetty Kansantaloustieteen päivillä Vaasassa helmikuussa 2012. Rauli Svento ja muut session osallistujat esittivät arvokkaita kommentteja paperiin. Lukuisat taloustieteen peruskurssien opettajat ja taloustieteen laitosten amanuenssit antoivat hyödyllisiä tietoja taloustieteen opetukseen liittyen. Olen kaikille näille taboille kiitollinen avusta, ja kannan yksin vastuun mahdollisista virheistä saamieni tietojen tulkinnessa.*

käsitys taloudellisista lainalaisuuksista (esim. miten reaalikoron muutokset vaikuttavat säästämisen ja velanottoon) ja miten tätä tietämystä pystytään soveltamaan käytäntöön. Toisaalta taloustieteen peruskurssin opetusta on usein kritisoitu siitä, että sanoma häviää kaavojen ja kuvioiden vyörytyksen alle (esim. Frank 2008). Tämä Yhdysvalloissa käyty keskustelu lienee suurelta osin relevanttia myös suomalaisessa kontekstissa.

Tässä artikkelissa lähdän ajatuksesta, että taloudellisen lukutaidon kehittäminen on taloustieteen peruskurssille hyvin soveltuva tavoite, ja onnistuessaan kurssi tekee palveluksen myös niille opiskelijoille, joille kurssi jää ainoksi taloustieteen kurssiksi. Taloustieteen peruskurssin fokuksen kohdentaminen lukutaitoon ei nähdäkseni juurikaan heijastu kielteisesti metodisten valmiuksien tai kriittisten valmiuksien kehittämiseen; seuraavassa osiossa käsittelem tätä asiaa tarkemmin. Käsittelem artikkelissa sitä, miten tämä ajatus heijastui opetukseeni syksyllä 2011 luennoimallani kahdella taloustieteen peruskurssilla. Näistä ensimmäinen toteutettiin Vaasan avoimessa yliopistossa, toinen Vaasan yliopiston kauppatieteellisessä tiedekunnassa. Kummallakin kerralla opetin kurssista mikrotalouden osion, kun taas toisen puolikkaan kurssista, eli makrotalouden, piti toinen opettaja.

Esittelen artikkelissa myös kokoamiani tietoja peruskurssin opetuksesta suomalaisissa yliopistoissa. Lisäksi analysoin opiskelijoiden lähtövalmiuksien vaikutuksia kurssimenestykseen keräämäni aineiston perusteella.

Artikkelin tarkoituksena ei ole esittää mitään esimerkillistä tapaa opettaa peruskurssia, vaan pohdiskella eksplisiittisesti joitain peruskurssin opetukseen liittyviä valintoja, mitä ei tietääkseni suomalaisessa kirjallisuudessa ole

aiemmin juuri tehty. Itselläni oli ennen kurssia kymmenen vuoden kokemus yliopisto-opettamisesta, ja peruskurssi oli monella tapaa ehkä hankalin kurssi opettaa tähän mennessä. Tässä esitetyt huomiot voivat toivoakseni auttaa muita peruskurssin opettajia omien valintojensa miettimisessä tai parhaassa tapauksessa herättää keskustelua aiheesta.

2. Taloudellinen lukutaito peruskurssin tavoitteena, ja muita lähtökohtia

Hansen ym. (2002) ovat korostaneet taloustieteen peruskurssin tuomaa mahdollisuutta nostaa yliopisto-opiskelijoiden taloudellista lukutaitoa. Heidän mukaansa Yhdysvalloissa noin 40 % kandiopiskelijoista (*college students*) ottaa vähintään yhden kurssin taloustiedettä ja noin 20 % enemmän kuin yhden kurssin. Toisaalta he viittaavat isoon joukkoon tutkimusta, jossa osoitetaan, että yleinen tietämys talouteen liittyvistä asioista on yhdysvaltalaisilla suhteellisen alhaisella tasolla. Heidän mukaansa taloustieteen kurssi olisi erinomainen, mutta vähän hyödynnetty, mahdollisuus opettaa taloudellista lukutaitoa. Taloudellinen lukutaito voidaan määritellä kyvyksi ymmärtää taloudellisia yhteyksiä ja lainalaisuuksia, ja soveltaa tätä tietoa käytäntöön.¹

¹ *Yhdysvaltalaisessa kirjallisuudessa käytetään rinnakkain termejä economic literacy ja financial literacy. Kielenkäyttö on osin horjuvaa, mutta erona näiden termien välillä näyttäisi olevan se, että economic literacy kuvastaa kykyä ymmärtää yleisiä taloudellisia yhteyksiä, kun taas financial literacy kuvastaa kykyä ymmärtää omaan taloudenhoitoon liittyviä asioita. Termien sisällöt menevät toki osittain päällekkäin. Tässä tekstissä termillä taloudellinen lukutaito viitataan käsitteeseen economic literacy.*

Hyvällä syyllä voidaan kysyä, mitä tässä lähestymistavassa on uutta – eikö taloustieteen perusteiden kurssilla aina pyritä perustavanluonteisten taloudellisten lainalaisuuksien ymmärtämiseen? Hansenin ym. (2002) esittämän kritiikin kärki kohdistuu lähinnä siihen, miten opetusta annetaan. Heidän mukaansa opetus käsittelee tyyppillisesti liian laajaa joukkoa asioita pintapuolisesti ja on luonteeltaan liian teknistä hyödyntäen liiallisessa määrin graafeja ja kaavoja. Ihanteellisesti kurssilla keskityttäisiin rajalliseen määrään yleisiä periaatteita, joita sovellettaisiin eri yhteyksissä. (Kaksi oppikirjoissa esitettyä esimerkkilistaa on esitetty liitteessä 1.) Käsiteltävien asioiden määrä pyrittäisiin pitämään melko suppeana, ja asioita kerrattaisiin tunnilla läpikäytävien harjoitustehtävien avulla. Kun laajemmalla ja teknisellä kurssilla perässä pysyvät vain (matemaattisesti) lahjakkaimmat opiskelijat, taloudelliseen lukutaitoon painottuvalla kurssilla suurempi joukko opiskelijoita pystyisi seuraamaan opetusta.

Yksi taloustieteen keskeisistä periaatteista on vaihtoehtokustannuksen käsite – hyvää ei voi saada luopumatta ensin jostain. Jos kurssilla painotetaan taloudellista lukutaitoa, mistä joudutaan luopumaan? Kommenteissaan Hansenin ym. (2002) paperiin, Lucas (2002) esittää, että taloudellisen lukutaidon saavuttaminen vaikuttaa epärealistiselta tavoitteelta peruskurssille, ja olisi mielekkäämpää, jos kurssilla keskityttäisiin antamaan lahjakkaimmille opiskelijoille hyvät edellytykset edetä mahdollisimman nopealla tahdilla. Hän esittää myös opetuksen eriyttämistä pääaineopiskelijoille, joille voidaan tarjota teknisempi kurssi, ja sivuaineopiskelijoille, joille voitaisiin antaa enemmän sovelluksiin painottuva kurssi.

Varsin toisenlaisesta näkökulmasta taloudellisen lukutaidon painotuksia kritisoi Becker

(2007), jonka mukaan yleisiin periaatteisiin perustuvan kurssin keskeinen ongelma on se, että taloustieteessä ei ole yleisesti sovellettavia periaatteita: on vain joukko väittämiä, jotka pätevät joissain oloissa, mutta eivät toisissa. Yliopistollisen taloustieteen opetuksen tehtävänä olisi opettaa opiskelijat ymmärtämään, missä tilanteissa väitteet ovat tosia ja missä eivät. Esimerkkinä tästä on peruskurssilla laajasti käytetyt kysyntä- ja tarjontakäyrät, joita sovelletaan monissa yhteyksissä, huolimatta siitä, että tarjontakäyrä on määritelty vain kilpailullisille markkinoille, ja useimmat käytännön sovellutuksissa käytetyt markkinat tuskin täyttävät kilpailullisten markkinoiden ehtoja (Hill ja Myatt 2007). Tämän lähestymistavan mukaan taloustieteen peruskurssin tehtävänä olisi lisätä opiskelijoiden tietoisuutta taloustieteessä käytävistä kiistoista ja oppiriidoista ja kouluttaa opiskelijoita kriittiseen ajatteluun. Mielenkiintoinen käytännön sovellus opetukseen tästä ajattelutavasta on Hillin ja Myattin (2010) ”anti-oppikirja”, jossa jokaisesta aiheesta esitetään sekä ”vallitseva” näkemys että siihen kriittisesti suhtautuva näkemys.

Näitä kolmea lähestymistapaa voisi kutsua nimikkeillä taloudellisen lukutaidon lähestymistapa, tekninen lähestymistapa ja kriittinen lähestymistapa. On selvää, että näiden keskinäinen hyvyys riippuu useasta asiasta. Taloudellisen lukutaidon opettaminen rajallisella joukolla yleisiä periaatteita edellyttää sitä, että opettaja uskoo näiden todella olevan riittävän yleispäteviä ollakseen sovellettavissa useimmissa käytännön tilanteissa. Muita opetukseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa se, mitkä ovat opiskelijoiden lähtökohdat ja heidän suunnitelmansa jatko-opiskelusta. On varsin erilaista opettaa heterogeeniselle joukolle aloittelevia kauppätieteen opiskelijoita kuin pääai-

neensa jo valinneelle valikoituneelle joukolle aloittelevia yhteiskuntatieteilijöitä. Esimerkiksi Lucasin (2002) ajatus teknisesti painottuneesta kurssista soveltuu parhaiten valikoituneelle joukolle motivoituneita opiskelijoita (kuten hän korostaa itsekin). Kriittinen lähestymistapa ei todennäköisesti myöskään toimi kovin hyvin kauppatieteilijäryhmälle, jossa jo lähtökohtaisesti kurssi on pakkopullaa isolle joukolle opiskelijoita. Tälle ryhmälle kriittiset näkökulmat juuri opetettuun asiaan todennäköisesti vain sekoittaisivat kuin motivoisivat oppimaan.

Tarkoituksenani ei ole väittää, että metodisten valmiuksien hankkiminen tai kriittisen ajattelun kehittäminen olisivat tavoitteina jotenkin toissijaisia; erityisesti jälkimmäinen voisi olla taloustieteen opetuksessa korostuneemmassa roolissa. Väitteeni on vain se, että näiden asioiden korostaminen taloustieteen peruskurssilla ei ole kovin mielekästä. On hyvä muistaa, että taloustieteestä kiinnostuneille aukeaa vielä monta mahdollisuutta opiskella taloustiedettä myöhemmin, ja näillä kursseilla voidaan käsitellä sekä teknisempiä asioita että tarkastella tieteenalan perusteita kriittisemmin. Tietenkin peruskurssin opetus osaltaan vaikuttaa siihen, kuka aloittaa myöhemmät opinnot. En kuitenkaan usko, että lukutaito-orientoitunut peruskurssi lannistaisi teknisemmin orientoituneita opiskelijoita valitsemasta taloustieteen jatko-opintoja; taloustieteellä on kuitenkin oma maineensa matemaattisesti suuntautuneille opiskelijoille soveltuvana oppiaineena.

3. Taloustieteen perusteet suomalaisissa yliopistoissa

Pyrin seuraavassa esittelemään taloustieteen perusteiden opetuksen kontekstin, johon artikkelin seuraavassa osassa esiteltävän Vaasassa

opetettavan peruskurssin pystyy sijoittamaan. Keräsin tietoja taloustieteen peruskursseista yhdessätoista suomalaisessa yliopistossa. Perustiedot näistä kursseista on esitetty taulukossa 1. Lista ei ole täysin kattava, koska siinä ei ole mukana avointen yliopistojen tietoja.²

Ensinnäkin silmiinpistävää on se, kuinka kauppatiedekeskeistä taloustieteen opetus maassamme nykyään on. Selkeä valtaosa kursseista on osa kauppatieteellisten tiedekuntien opetusta, ja tällöin ne ovat useimmiten pakollisia kaikille kauppatieteen opiskelijoille. Tästä merkittävin poikkeus on Aalto-yliopiston teknillisessä korkeakoulussa luennoitava kurssi Kansantaloustieteen perusteet, jonka suorittaa ehkä yllättävästi suurempi joukko opiskelijoita kuin Aallon kauppakorkeakoulun kurssin (350 vs. 300). Toinen yllättävä huomio on se, että taloustieteen opetus yhteiskuntatieteilijöille sivuaineena on vähäistä. Yhteiskuntatieteiden yhteydessä taloustiedettä opetetaan kai enää Helsingin ja Turun yliopistoissa, joista edellisessä on pääaineopiskelijoille oma kurssinsa. Helsingissä sivuaineopiskelijoiden kurssi on luennoitsijan mukaan suunnattu lähinnä sitä pakollisena suorittaville yhteiskuntaopin opettajiksi tähtääville. Turussa puolestaan järjestetään erilliset, mutta samansisältöiset, kurssit kauppatieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoille. Samoin kuin Helsingissä, jälkimmäinen kurssi on pakollinen opettajakoulutuksessa, ja sivuaineopiskelijoiden määrät muualta yhteiskuntatieteistä ovat melko pieniä. Niissä yliopistoissa, joissa on sekä kauppatieteellinen että yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, yhteiskuntatieteilijöiden osal-

² On toki mahdollista, että myös perusopetuksen puolella on olemassa muitakin kursseja kuin ne, joista tähän onnistuin keräämään tietoja.

listuminen taloustieteen peruskurssille on pääsääntöisesti mahdollista, mutta se vaikuttaa melko vähäiseltä. Tarkempia tietoja en tästä aiheesta kuitenkaan kerännyt.

Taulukosta 1 käy ilmi kurssien laajuudet luentomääriltään, harjoitustunneiltaan, opintopisteiltään ja suorituspisteiltään. Mediaanikurssin laajuus on 36 luentotuntia ja 10 harjoitustuntia. Suurin osa kursseista on opintopistemäärältään kuuden opintopisteen suuruisia. Merkittävimpiä poikkeuksia tästä ovat Oulun yliopiston pääaineopiskelijoiden kurssi ja Åbo Akademin kurssi, jotka ovat 10 opintopisteen suuruisia. Oulun kurssi on myös luento- ja harjoitusmääriltään selvästi laajempi kuin muut kurssit. Suorittaneiden lukumäärissä on paljon hajontaa. Useammalla kurssilla on päälle 300 suoritusta vuodessa. Toisaalta joukossa on myös monia kursseja, joissa suoritusten määrä vuodessa on noin 100 tai vähemmän.

Lisäksi keräsin tietoja kurssien etukäteisvaatimuksista ja suoritustavoista, joita en kuitenkaan raportoi taulukossa. Ainoastaan kahdella kurssilla opettajien mukaan oletettiin, että pääsykokeen kansantaloustieteen osio, käytännössä Pohjolan (2010) kirja, oli opiskelijoiden hallinnassa. Muilla kursseilla pääsykoekirjojen materiaali opetettiin uudelleen, ja yleensä peruskurssilla ehdittiin käydä läpi myös materiaalia, joka meni ainakin jossain määrin pääsykoekirjan tason yli. Suoritukset perustuivat kaikissa tapauksissa tentteihin, mutta tenttien rakenne vaihteli. Isommilla kursseilla suosittiin monivalintatehtäviä, kun taas erityisesti pienemmillä kursseilla käytettiin vaihtelevasti esseitä, laskutehtäviä, kuvioita ja monivalintatehtäviä. Harjoitusten asema vaihteli: joissain tilanteissa harjoitukset olivat pakollisia eikä niihin liittynyt hyvityksiä, joillain kursseilla harjoituksista sai lisäpisteitä, joillain

kursseilla harjoitukset olivat vain oppimisen tukena eikä niihin liittynyt palkintoja tai sanktioita. Joillain isommilla kursseilla harjoituksia ei pidetty lainkaan.

Yhteensä suorituksia kertyy taulukosta 1 noin 3 300. Tämä vastaa suurin piirtein vuosittain aloittavaa kauppatieteilijöiden kohorttia. Kaikki kurssin suorittavat eivät tietenkään ole kauppatieteilijöitä. Sen lisäksi että kaikki kauppatieteen opiskelijat eivät saa kurssia tai tutkintoa suoritettua, niin jonkun verran katoa menee varmaankin mittausvirheen piikkiin (esim. avoimen suorituksia ei tässä ole rekisteröity). Yliopistojen uusien tutkinto-opiskelijoiden määrä on viime vuosina ollut noin 20 000 opiskelijan luokkaa³; tältä pohjalta voisi olla realistista arvioida, että peruskurssin suorittaneiden määrä vastaa korkeintaan 20–25 prosenttia tutkinto-opiskelijoista. Suomessa ollaan siis merkittävästi alapuolella Yhdysvaltojen 40 prosentin tason.

4. Peruskurssin opettaminen taloudellisen lukutaidon näkökulmasta

4.1. Lähtökohdat

Seuraavassa kuvaan käytännön sovellutusta taloustieteen peruskurssin opettamisesta taloudellisen lukutaidon kehittämisen näkökulmasta. Opetin kurssia nimeltään ”Kansantaloustieteen perusteet” syksyllä 2011 Vaasan yliopistossa kahteen otteeseen, ensin syyskuussa avoimessa yliopistossa ja sitten marraskuussa päiväopiskelijoille. Kurssi oli laajuudeltaan 32

³ Ks. *Research.fi* (2012).

Taulukko 1. Taloustieteen perusteiden opetus suomalaisissa yliopistossa

	Luentojen tuntimäärä	Erilliset harjoitus- tunnit	Opinto- pisteet	Suorittaneiden lukumäärät 2011 / 12	Pakollisuus
Aallon kauppakorkeakoulu	42	12	6	299 ¹	KTK-tutkinto
Aallon teknillinen korkeakoulu	24	6	5	350 ²	Tuotantotalous
Hanken	50	10	6	217 ³	KTK-tutkinto
Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen, pääaineopiskelijoille	36	16	6	41	Taloustieteen pääaineopiskelijat (VTK-tutkinto)
Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen, muut	36	10	6	185	Yhteiskuntaopin opettajakoulutus
Helsingin yliopisto, Viikin kampus (maa- ja metsätt.)	42	12	6	97 ⁴	Viikissä talousopintoihin suuntautuvat
Itä-Suomen yliopisto, Joensuun kampus	36	12	6	73	KTK-tutkinto
Itä-Suomen yliopisto, Kuopion kampus	36	12	6	64	Terveystaloustiede ja kauppatiede
Jyväskylän yliopisto	42	8	8	380 ²	KTK-tutkinto
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	28	Ei	6	350 ²	Kauppatieteiden opiskelijat
Oulun yliopisto, laaja kurssi	64	30	10	71	Kansantaloustieteen pääaineopiskelijat
Oulun yliopisto, suppeampi kurssi	30	Ei	5	99	Ei pakollinen, osallistujat lähinnä kauppatieteistä
Tampereen yliopisto	36	Ei	6	300 ²	Suurin osa kauppatieteen opiskelijoista.

	Luento- tuntimäärä	Erilliset harjoitus- tunnit	Opinto- pisteet	Suorittaneiden lukumäärät 2011 / 12	Pakollisuus
Turun yliopisto	12 (mikro) + 14 (makro) ⁵	Ei	3+3	Mikro: 231 (KTK) + 85 (VTK); Makro: 201 (KTK) + 69 (VTK) ⁵	KTK-tutkintoa suorittavat; VTK: yhteiskuntaopin opettajakoulutus
Vaasan yliopisto	32	Ei	6	310	KTK-tutkinto
Åbo Akademi	48	12	10	150 ²	KTK-tutkinto

¹ Luvussa mukana englanninkielinen kurssi (26 suorittanutta).

² Arvio.

³ Luvussa mukana suoritukset Vaasan kampuksella (52 suorittanutta).

⁴ Suorittaneita tulee lisää kesätentissä.

⁵ Mikron ja makron perusteiden kurssit erillisiä kursseja, lisäksi kurssit erikseen KTK- ja VTK-tutkintoa suorittaville.

oppituntia, joka jakautui 16 oppituntiin mikrotaloustiedettä ja 16 oppituntiin makrotaloustiedettä. Luentomäärältään se oli siis hieman suomalaisten yliopistojen mediaanin alapuolella. Opintopisteitä kurssista kertyi 6, kuten useimmista muistakin taloustieteen perusteiden kurseista. Vastasin mikrotaloustieteen opetuksesta Juuso Vatajan opettaessa makrotaloustiedettä.⁴ Ohjattuja harjoituksia kurssiin ei liittynyt, koska niiden pitämiseen isolle opiskelijamäärälle ei ollut resursseja.

Kaksi opetustapahtumaa oli luonteeltaan ja osanottajiltaan varsin erilaisia. Avoimen kursilla opiskelijajoukko koostui osin työssäkäyviä ja päiväopiskelijoihin verrattuna varttuneemmista (30+) opiskelijoista, jotka tyypillisesti suorittivat jotain opintokokonaisuutta

avoimessa yliopistossa; päiväopiskelijoista, joilla kurssi oli jäänyt suorittamatta sekä nuorista opiskelijoista, jotka kävivät kurssilla pyrkimyksensä päästä varsinaisiin yliopisto-opiskeluihin joko avoimen väylää pitkin tai sitten harjoittelivat pääsykokeita varten.

Avoimen kurssilla opiskelijoita oli yhteensä noin kolmekymmentä. Osallisuusprosentti luennoille pysyi tällä ryhmällä koko ajan hyvin korkeana. Erityisesti tälle ryhmälle teknisen kurssin pitäminen olisi ollut mahdoton ajatus; useimmilla taloustieteen pohjatiedot olivat varsin heikot, ja yksinkertaistenkin graafien tulkinta oli sangen vaikeaa. Toisaalta keskusteluvampi opetustapa toimi suhteellisen hyvin tälle ryhmälle. Osittain joidenkin opiskelijoiden työelämätaustan vuoksi, osittain siksi, että ryhmä oli pienempi, opiskelijoiden kanssa pääsi ajoittain hyvään dialogiin.

Avoimen kurssin opetussisällön tuli olla päiväkurssia vastaavan. Kääntäen tämä tarkoitti sitä, että mikäli avoimen kurssin sisältöä

⁴ Vaikka opetustyyliissä opettajien välillä voi tietysti olla eroja, käymiemme keskustelujen perusteella uskon, että sekä mikron että makron opetusta ohjasi varsin samantyyppinen opetusfilosofia.

muokkasi opiskelijoita vastaavaksi, niin tällä oli myös vaikutusta siihen, miten päiväpuolen kurssia opetti.

Päiväpuolen kurssi oli opiskelija-ainekseltaan varsin toisenlainen. Opiskelijat tällä kursilla koostuivat pääosin aloittavista kauppatieteiden opiskelijoista. Tämän lisäksi kurssilla oli myös jonkin verran ylemmän vuosikurssin opiskelijoita, joilla kurssi oli jäänyt suorittamatta aiempina vuonna, ja teknisen tiedekunnan opiskelijoita, erityisesti tuotantotaloudesta. Ilmoittautuneita kurssille oli 356, ja ensimmäisellä luennoilla osallistujia oli noin 240.⁵ Tästä opiskelijoiden määrä laski nopeasti niin, että myöhemmillä luennoilla kävi silmämääräisesti arvioituna ehkä noin 100 opiskelijaa/luento. Suuresta opiskelijamäärästä johtuen opinnot pidettiin 500 hengen salissa. Kaikkien uusintojen jälkeen kurssin suoritti hyväksytysti 310 opiskelijaa.

Kurssin oppikirjoina käytimme Mankiw'n ja Taylorin (2011) *Economics*-kirjaa ja Pohjolan (2010) *Taloustieteen oppikirjaa*. Pohjolan kirjan käyttöön liittyi muutamia kysymyksiä: ensinnäkin tämä kirja oli ollut käytössä jo pääsykoekirjana, joten heräsi kysymys, mentäisiinkö peruskurssilla riittävästi eteenpäin, jos siinä edellytettäisiin samoja asioita kuin pääsykokeissa. Toisaalta Mankiw-Taylor ei sisällöllisesti mene juurikaan pidemmälle, joskin siinä käsitellään runsaampi määrä asioita paljon laveammin ja moninkertaisessa sivumäärässä. Kun kurssin tavoitteena oli sekä oppituntien suhteellisen niukkuuden että opetustavoitteiden vuoksi käydä mieluummin suppeampi määrä asioita

perusteellisesti kuin laaja määrä pintapuolisesti, käsiteltävien asioiden laajuudessa mentiin vain jonkin verran Pohjolan kirjaa pidemmälle. Käytännössä osoittautui, että osa opiskelijoista ei ollut edes lukenut Pohjolan kirjaa kokonaan, eikä niistäkään, jotka sen olivat ehkä lukeneet, iso osa hallinnut sen sisältöä. Kuten edellä totesin, harvalla perusteiden kurssilla opiskelijoiden oletetaan hallitsevan pääsykoemateriaalia, joten tässä suhteessa Vaasan-kurssi tuskin paljoa poikkesi muualla opetettavista kursseista.

Sekä avoimen että päiväpuolen kurssi suoritettiin tentillä, jossa oli 40 monivalintatehtävää. Monivalintatentti ei missään nimessä ole pedagoginen ihanne, mutta näin isolla opiskelijamäärällä ja tilanteessa, jossa opettajat joutuivat itse korjaamaan tenttivastaukset, se oli käytännössä ainoa mahdollinen vaihtoehto.

Mikrotaloustieteen osio koostui seuraavista osista: johdanto, suhteellisen edun periaate, kysyntä, tarjonta ja markkinatasapaino, joustot ja niiden sovellutukset, julkinen talous, yrityksen taloustiede ja työn taloustiede. Näitä käytiin läpi suurin piirtein Pohjolan kirjan esittämissä laajuudessa, joskin yrityksen taloustieteen osalta kävin läpi enemmän institutionaalisia erityispiirteitä (mm. yrityksen omistusrakenteeseen liittyen). Toki käytin hyväksi myös Mankiw'n ja Taylorin materiaalia, erityisesti kirjassa olevia hyviä tapaustutkimuksia, sekä kirjan hyödyllisiä kalvoja.

4.2. Opetus taloudellisen lukutaidon näkökulmasta

Taloudellisen lukutaidon opetuksen mukaisessa ajattelutavassa korostuu erityisesti tiedotusvälineiden hyödyntäminen opetuksessa ja runsas harjoittelu ja keskustelu luentosalissa (Salemi 2005). Tämän pohjalta käytin runsaasti hy-

⁵ *Kauppatieteellisessä tiedekunnassa aloittavien opiskelijoiden kohortti on noin 250 opiskelijaa, joten kurssille ilmoittautuneiden määrä oli lähes puolitoistakertainen tuohon lukuun verrattuna.*

väkseni käytännön sovelluksia erityisesti lehdistöstä. Näiden esimerkkien löytäminen peruskurssin opetukseen on suhteellisen helppoa. Lähes päivittäin lehdistä löytyy asioita, joita voi tuoda oppitunneilla esiin: kaupungin osallistuminen jäähallin rakennuskustannuksiin (julkinen talous, vaihtoehtoiskustannukset); hybridautoista ja polttoaineen hinnoista käyty keskustelu (hinnan vaikutus kysyntään, komplementit ja substitootit); kultakaivoksen päästöt (negatiiviset ulkoisvaikutukset, julkinen talous); ruoan arvonlisävero (kysynnän hintajousto, julkinen talous); ja hitas-tuotannon vaikutus asuntomarkkinoihin (hintasäännöstely, julkinen talous), muutamia esimerkkejä mainitakseni.

Jos käytännön esimerkkien löytäminen oli suhteellisen helppoa, niistä keskusteluttaminen ei sitä ollut, varsinkaan päiväopiskelijoiden kurssilla. Pidin tärkeänä sitä, että opiskelijat voisivat harjoitella taloustieteellisiä ongelmia tuntien yhteydessä. Esitin heille tehtäviä, joihin he saivat jonkin verran aikaa miettiä vastausta. Aluksi yritin saada vastauksia vapaaehtoisuuteen perustuen. Tämä toimi avoimen kurssissa jossain määrin, joskin yleensä samat henkilöt olivat toistuvasti äänessä. Päiväopiskelijoiden kurssilla tämä ei toiminut lainkaan. Yritin sitten heidän kohdallaan menetelmää, jossa itse valitsin vastaajat opiskelijoiden joukosta. Jotta en karkottaisi opiskelijoita etupenkistä, kävelin ympäri valtavaa luentosalia vastaajia hakiessani. Tämäkään ei toiminut, koska se herätti monissa opiskelijoissa silmännähtävää vaivaantuneisuutta ja jopa kauhua. Lopulta päädyin menetelmään, jossa annoin opiskelijoille kysymyksiä ja näihin useita vastausvaihtoehtoja, jotta he itse pystyisivät harjoittelemaan opeteltuja asioita. Tosin tämä oli kaikkea muuta kuin ideaalia – esimerkiksi vuorovaiku-

tus opiskelijoiden välillä jäi puuttumaan kokonaan.⁶

5. Opiskelijoiden lähtökohdat ja kurssimenestys

Kurssilta kertyi kahdentyyppistä empiiristä aineistoa, joiden avulla analysoin kurssin toteutusta. (Keskityn tässä nimenomaan päiväkurssin analysointiin.) Ensimmäisen aineiston keräsin opiskelijoilta ensimmäisen luennon yhteydessä. Jaoin siinä kaavakkeet, jossa tein heidän alkuvalmiuksiinsa sekä jatkosuunnitelmiinsa liittyviä kysymyksiä. Pyysin heitä kirjaamaan myös nimensä ja opiskelijanumeronsa, jotta pystyisin yhdistämään vastaukset tenttituloksiin. Annoin heille mahdollisuuden täyttää lomakkeen myös nimettömästi heidän niin halutessaan, mutta korostin, ettei yksilötason tietoja tulla antamaan eteenpäin ja heidän antamiinsa vastauksia ei tulla käyttämään heitä vastaan. Lisäksi kaikkien nimellä vastanneiden kesken arvottiin karkkipussi. Näiden kannustimien jälkeen ainoastaan seitsemän 238 vastanneesta päätti vastata anonyymisti. Kyselyyn nimellä vastanneesta 231 opiskelijasta 192 osallistui tenttiin, mikä oli 71 % kaikista tenttiin osallistuneista (yhteensä 272). Kysely on esitetty liitteessä 2.

Toisenlaisen empiirisen aineiston tarjoaa opintotoimiston keräämä opetuspalautte, jossa

⁶ *Vikaa saattaa tietysti olla niin sysissä kuin sepissäkin, mutta aivan kokonaan en tätä epäonnistumista ottaisi omalle tililleni, vaan luulen, että amerikkalaiset kirjoittajat eivät ole täysin ottaneet huomioon kulttuurisia eroavaisuuksia opiskelijoiden osallistumisaktiivisuudessa. Mielenkiintoista kyllä, tähänkin asiaan Robert Frank esittää kirjassaan (2008, s. 156) selityksen seuraavan anekdootin muodossa: ”Mistä tunnistaa suomalaisen ekstrovertin? Hän on se, joka katselee sinun kengänkärkiäsi.”*

vastaajien lukumäärä jäi valitettavasti paljon vähäisemmäksi. Tähän kyselyyn vastasi 30 opiskelijaa. Tätä aineistoa ei voi yhdistää opiskelijoiden tenttisuorituksiin.

5.1. Kvantitatiivinen aineisto

Ensimmäisen mielenkiintoisen tarkasteltavan asian muodostaa kyselyyn vastanneiden ja ei-vastanneiden tenttipisteiden jakaumat. Osoitautui, että näiden välillä on neljän pisteen suuruinen tilastollisesti merkittävä ero: kyselyyn (nimellä) vastanneiden pisteiden keskiarvo oli 20,88, kun ei-vastanneiden keskiarvo oli 16,84 (taulukko 2). Maksimipistemäärä oli 40, ja hyväksytyn raja 13 pistettä. Noin 20 % tenttiin osallistuneista ei suorittanut tenttiä hyväksytysti ensimmäisellä yrittämällä. Yksi tulkinta kyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden tenttipisteiden erolle on se, että on merkittävä joukko opiskelijoita, joita kurssi ei motivoi edes sen vertaa, että he tulisivat ensimmäiselle oppitunnille.⁷ Tämän ryhmän, jonka opintomenestys jää ymmärrettävästi vaatimattomaksi, tavoittaminen on käytännössä mahdoton tehtävä.

Taulukossa 2 esitetään muita kyselyyn perustuvia tuloksia keskimääräisistä tenttipisteistä. Kyselyssä kysyttiin sitä, miten vastaaja oli päätenyt Vaasan yliopistoon: pääsykokeen kautta vai jotain muuta kautta (käytännössä amk-tutkinto, avoimen yliopiston kautta tai suoraan lukion päästötodistuksen pisteillä). Pääsykokeen kautta tulleilla oli merkittävästi

parempi menestys (21,67) verrattuna muuta kautta tulleisiin (17,89). Sitten kysyin sitä, kuinka suureen osuuteen taloustieteen pääsykoekysymyksiä pääsykokeen kautta tulleet vastaajat olivat vastanneet. Selvästi korkein pistemäärä (25,6) oli kaikkiin kysymyksiin vastanneilla; useimpiin kysymyksiin vastanneilla keskiarvo oli 22,4; joihinkin kysymyksiin vastanneilla 20,4 ja ei yhteenkään kysymykseen vastanneilla 15,0. Pääsykoevastaukset siis selittivät hyvin myös perusteiden tentin menestystä. Lukion matematiikan oppimäärän laajuus korreloi myös jossain määrin tenttimenestyksen kanssa, mutta huomattavasti tätä enemmän korreloi opiskelijoiden oma arvio matematiikan osaamisestaan: omia matematiikan taitojaan hyvinä pitävien opiskelijoiden pistekeskiarvo oli 24,1 pistettä, keskinäisenä niitä pitävien keskiarvo oli 19,8 pistettä ja huonona taitojaan pitävien keskiarvo oli 16,3 pistettä. Tämä siitä huolimatta, että kursseilla ei tarvittu yhteen- ja vähennyslaskua korkeampaa matematiikkaa.

Kysyin vielä taloustieteen kirjojen aikaisempaa lukemista. Tällä oli jonkinlainen korrelaatio: jonkun kirjan, yleensä Pohjolan, edes osin lukeneiden keskiarvo oli 21,5, kun se taas niillä, joilla ei ollut aiempaa kokemusta taloustieteen kirjoista, oli 17,7. Suurin osa vastanneista ilmoitti lukeneensa jonkin kirjan, tyypillisesti joko pääsykokeen yhteydessä tai ammattikorkeakoulussa.

Lopuksi kysyin vielä suunnitelmia jatkaa taloustieteen opintoja. Vastaajista 24 % ilmoitti vielä jatkavansa opintoja, ja heidän tenttipisteensä olivatkin keskimääräistä korkeammat (22,6); 14 % uskoi, ettei taloustiedettä tulisi enää lukemaan, ja heidän pisteensä olivatkin keskimääräistä alemmat (16,8); epävarmojen osuus kurssin alussa oli kaikkein suurin (62%), ja heidän saamansa pisteet olivat näiden kah-

⁷ Tätä korostaa sekin, että yksi joukko siitä ryhmästä, joka vastasi tenttiin mutta ei kyselyyn, on opiskelijoita, jotka tulivat tenttiin vain korottaakseen aikaisempaa arvosanaa. Tämä ryhmä sai todennäköisesti keskimääräistä parempia pisteitä tentistä.

Taulukko 2. Tenttipisteiden (max 40 pist.) ja kyselyvastausten yhteisjakauma

	N	%	Pisteiden keskiarvo
Osallistui tenttiin & kyselyyn	192	70,85	20,88
Osallistui tenttiin & ei osallistunut kyselyyn	79	29,15	16,84
Tullut yliopistoon...			
Pääsykokeiden kautta	152	79,17	21,67
Muuta reittiä	40	20,83	17,89
Vastasi pääsykokeissa...			
Kaikkiin taloustieteen kysymyksiin	22	14,57	25,61
Suurimpaan osaan	94	62,25	22,40
Joihinkin kysymyksiin	20	13,25	20,35
Ei yhteenkään	15	9,93	15,00
Suorittanut matematiikasta...			
Lukion pitkän oppimäärän	88	46,07	21,92
... lyhyen oppimäärän	96	50,26	19,90
Ei kumpaakaan	7	3,66	21,43
Miten kuvailisit matematiikan taitojasi...			
Hyvät	63	32,81	24,07
Kohtalaiset	113	58,85	19,76
Huonot	16	8,33	16,25
On lukenut aiemmin taloustieteen oppikirjan			
Kyllä	163	84,90	21,45
Ei	29	15,10	17,66
Aikoo jatkaa taloustieteen opintoja			
Kyllä	46	23,96	22,62
Ei	27	14,06	16,84
EOS	119	61,98	20,54

den ryhmän välissä. Voisi olla realistista olettaa, että noin 50 % kyselyyn vastanneista ottaa vielä jonkin toisen taloustieteen kurssin (tyypillisesti Mikro I tai Makro I).

Yllä olen raportoinut kurssin yhteispisteet. Pisteet pystytään laskemaan erikseen myös

mikro- ja makro-osioille, mutta tulokset ovat hyvin samansuuntaiset eikä niitä kannata tässä erotella. Makrossa erot ovat jossain määrin korostuneemmat pisteiden suuremmasta hajonnasta johtuen.

5.2 Opetuspalaute

Opiskelijat arvioivat luentosarjaa kokonaisuudessaan eivätkä useimmiten erotelleet mikron ja makron välillä, enkä seuraavassa pyri ottamaan kunniaa itselleni kohdista, jotka saattavat yhtä hyvin tai paremminkin viitata makron osioon. Opetustavoitteet huomioon ottaen oli joka tapauksessa mukava havaita, että useat vastaajat ilmaisivat tyytyväisyytensä runsaaseen käytännön harjoitusten määrään ja esimerkkien ottamiseen todellisesta elämästä. Esimerkiksi seuraava kommentti, jossa viitataan sekä mikron että makron opetukseen, on kuin suoraan taloudellisen lukutaidon tavoitteista:

Uudet tiedot mikro- ja makrotaloudesta auttavat ymmärtämään taloudellisia tapahtumia syvällisemmin.

Jopa pyrkimys ottaa harjoitustehtäviä tunnilta käsiteltäväksi noteerattiin positiivisesti muutamassa vastauksessa, esim. tässä:

Mikro-osuudella erityisen tehokkaita olivat luennoijan kertaustehtävät: joka luennon alussa kerrattiin pohdintatehtävän avulla edellisen luennon pääkohtia. Mielestäni tapa oli erittäin tehokas, hyödyllinen ja aktivoiva, ja sitä kannattaisi ehdottomasti jatkaa (ja soveltaa muillakin kursseilla).

Toisaalta seuraava negatiivisempi kommentti kuvastaa käytännön toteutuksen vaikeuksia:

Mikrossa randomilla läsnäolijoille esitetyt kysymykset olivat ikäviä!

Useat vastaajat olivat tyytyväisiä kurssin sisältöön, mutta yksi osallistuja myös kritisoi sitä, että kurssi oli (hänen mukaansa) lähinnä pääsykoemateriaalin kertausta. Kriittisintä palautetta keräsi monivalintatentti, jonka mm. katsottiin mittavaan yksityiskohtien tietämystä pikemminkin kuin laajoja kokonaisuuksia.

6. Oma arvio kurssin toteutuksesta

Tässä tekstissä olen esittänyt joitain ajatuksia taloustieteen peruskurssin järjestämisestä tilanteessa, jossa kurssille osallistuu laaja (> 300 opiskelijaa) ja hyvin heterogeeninen opiskelijajoukko, lähinnä aloittelevia kauppatieteen opiskelijoita. Tämä tilanne on tyypillinen isolle osalle taloustieteen peruskursseja Suomessa. Nähdäkseni tällaiselle kurssille soveltuu hyvin Hansenin ym. (2002) ja Salemin (2005) esittämät ajatukset peruskurssista, jonka päätavoitteena on opiskelijoiden taloudellisen lukutaidon kehittäminen. Tällaisella kurssilla pyritään keskittymään rajattuun määrään perusasioita, keskittymään taloustieteen yleisten periaatteiden soveltamiseen, käyttämään runsaasti havainnollisia tosielämän esimerkkejä ja käyttämään osa tunnista ohjattujen harjoitusten tekemiseen. Täytyy muistaa, että esim. Hansen ym. (2002) motivoivat tällaista opetustyyliä myös muilla kuin suoranaisilla kurssityöhön liittyvillä tavoitteilla; he myös näkevät tämäntyyppisellä kurssilla olevan laajempiakin positiivisia ulkoisvaikutuksia myös kurssityön ulkopuolelle.

Oma käsitykseni on, että ajatus laajemmista ulkoisvaikutuksista voi olla hieman liioiteltu, joten opetusmenetelmää kannattaa arvioida nimenomaan kurssityön kannalta. Tässä suhteessa soveltava ”lukutaitokurssi” on mielestäni ainakin Vaasan-kontekstissa selkeästi parempi vaihtoehto kuin pääsykoekirjan päälle rakentava teknisempi kurssi, puhumattakaan kurssista, jossa juuri opetettua pyrittäisiin seuraavassa hengenvedossa kritisoidaan. Tekninen kurssi soveltuisi varmaankin valikoidulle joukolle taloustieteestä valmiiksi kiinnostuneita opiskelijoita, mutta sen soveltaminen koko kauppatieteen aloittavalle kohortille on ainakin Vaasassa tuhoon tuomittu hanke.

Mielenkiintoinen havainto kvantitatiivisesta aineistosta on mielestäni se, että opetusmenestys korreloi voimakkaasti opiskelijan itse arvioiman matemaattisen osaamisen kanssa, vaikka kurssi oli korostuneen ei-tekninen. Sinänsä tämä ei välttämättä ole kovin yllättävää, koska taloustieteen oppirakennelman hahmottamiseen vaadittavat kognitiiviset kyvyt todennäköisesti korreloivat matemaattisen osaamisen kanssa. Uskon vahvasti, että jos kurssi olisi ollut teknisempi, erot ”matemaattisten” ja ”ei-matemaattisen” opiskelijoiden välillä olisivat tulleet vielä voimakkaammin esille, ja tavoite laajentaa taloustieteellistä osaamista myös heikommat lähtökohdat omaavien opiskelijoiden keskuudessa olisivat jääneet saavuttamatta.

Huolimatta siitä, että kurssin lähtökohtavallinnat olivat mielestäni oikeat, törmäsin seuraaviin käytännön ongelmiin:

- 1) Kurssien organisoiminen massaluentona tappaa tehokkaasti opettajan ja opiskelijoiden välisen vuorovaikutuksen. Taloudellisen lukutaidon lähestymistavan ihanne keskusteleavasta ja oivaltavasta opetustyylistä jäi mielestäni selkeästi saavuttamatta, vaikka joissain yksittäisissä opiskelijapalautteissa aiheesta kunnosti kirjoitettiin.
- 2) Iso osa opiskelijoista ei osallistunut luento-opetukseen lainkaan tai vain ensimmäiselle luennolle. Näiden opiskelijoiden, joiden tavoitteena tuntuu olevan vain kurssin läpäisy kokeilemalla onnea, tavoittaminen on käytännössä mahdotonta, vaikka luennoitsija puhuisi enkelten kielellä. Valitettavasti tentin suorittaminen monivalintakokeella vain pahentaa tätä ongelmaa.
- 3) Sille osalle opiskelijoita, jotka hallitsivat pääsykoekirjan (Pohjola 2010) hyvin, kurssi eteni todennäköisesti liian hitaasti ja oli pääosin vanhan kertausta. Suurimmalle osalle opiskelijoita aines lienee silti ollut sopivaa, joten opetuksen sisältö sopi kurssille, jossa pyritään menemään keskimääräisen opiskelijan mukaan. Tämä oli alun perin tavoitteemme.
- 4) Tentin toteuttaminen monivalintatehtävinä sopi huonosti kurssin sisältöön ja oppimistavoitteisiin, ja sitä kritisoitiin aiheellisesti opetuspalautteissa. Valitettavasti vain laajemman tentin tarkistaminen yli kolmensadan opiskelijan osalta tilanteessa, jossa seuraavat kurssit ovat jo alkaneet ja työtehtäviin oletetaan kuuluvan paljon muutakin kuin opetusta, on hyvin haastavaa. Samoin harjoituskertojen poisjäänti resurssisyydestä on ongelmallista.

Toisaalta täytyy todeta, että pitkälti samat ongelmat vaivaavat myös muita kauppatieteen peruskursseja eivätkä liity näin pelkästään taloustieteen opetuksen järjestämiseen. Ongelmat poistuisivat, jos kurssit voitaisiin järjestää 50–60 opiskelijan ryhmille, joiden tason voisi sovittaa opiskelijoiden tason mukaan, ja opetusvastuu voitaisiin jakaa lukuisille opettajille. Taloustieteen opetuksessa lähimmäksi tätä ihannetta päästään tällä hetkellä Helsingin ja Oulun yliopistoissa, joissa pystytään opettamaan omat kurssinsa pääaineopiskelijoille ja aiheesta erityisen kiinnostuneille. Valitettavasti peruskurssien pienryhmäopetus on useimmille suomalaisille yliopistoille tavoittamaton toiveuni. □

Kirjallisuus

- Becker, W.E. (2007), "Quit Lying and Address the Controversies: There Are No Dogmata, Laws, Rules or Standards in the Science of Economics", *American Economist* 51: 3–14.
- Frank, R.H. (2008), *The Economic Naturalist: Why Economics Explains Almost Everything*, Virgin Books, London.
- Hansen, W.L., Salemi, M.K. ja Siegfried, J.J. (2002), "Use It or Lose It: Teaching Literacy in the Economics Principles Course", *American Economic Review* 92: 463–72.
- Hill, R. ja Myatt, A. (2007), "Overemphasis of Perfectly Competitive Markets in Microeconomics Principles Textbooks", *Journal of Economic Education* 38: 57–77.
- Hill, R. ja Myatt, T. (2010), *The Economics Anti-Textbook: A Critical Thinker's Guide to Microeconomics*, Zed Books.
- Lucas, R.E., Jr. (2002), "Promoting Economic Literacy: Panel Discussion", *American Economic Review* 92: 473–475.
- Mankiw, N. G. ja Taylor, M.P. (2011), *Economics*, Cengage Learning, Andover, UK.
- McDowell, M., Thom, R., Frank, R. ja Bernanke, B. (2009), *Principles of Economics*, McGraw-Hill, London.
- Pohjola, M. (2010), *Taloustieteen oppikirja*, WSOY-pro, Helsinki.
- Research.fi (2012), Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu, <http://www.research.fi/tutkimusymparistot/yliopistot> (viitattu 12.6.2012).
- Salemi, M.K. (2005), "Teaching Economic Literacy: Why, What and How", *International Review of Economics Education* 4: 46–57.

LIITE 1. Taloustieteen keskeiset periaatteet

Mankiw ja Taylor (2011)

1. Valintoja tehtäessä tulee vertailla hyötyjä ja kustannuksia
2. Saadakseen jotain on luovuttava jostain (vaihtoehtoiskustannusten periaate)
3. Rationaaliset toimijat vertailevat rajahyötyjä rajakustannuksiin
4. Ihmiset reagoivat kannustimiin
5. Kaupankäynti parantaa kaikkien tulemia
6. Markkinat ovat yleensä hyvä tapa järjestää taloudellinen toiminta
7. Julkinen valta voi joskus parantaa markkinoiden tulemia
8. Kansakunnan elintaso riippuu sen tuottavuudesta
9. Hintojen nousu johtuu rahan liiallisesta tarjonnasta
10. Lyhyellä aikavälillä inflaatio- ja työttömyystavoite ovat keskenään vaihtoehtoisia

McDowell, Thom, Frank ja Bernanke (2009)

1. Saadakseen jotain hyvää toimijan tulee luopua jostain muusta
2. Älä toimi ellei rajahyöty ylitä rajakustannusta
3. Kustannus-hyötyanalyysi auttaa ennustamaan mitä rationaaliset toimijat tekevät (reagoivat kannustimiin)
4. Parhaaseen tulokseen päästään, kun jokainen keskittyy toimintaan, jossa hänellä on suhteellinen etu puolellaan
5. Käytä ensin alhaisimman vaihtoehtoiskustannuksen resurssit
6. Taloudellinen tehokkuus varmistaa suurimman yhteiskunnallisen hyödyn; tällöin jää eniten jaettavaa
7. Markkinatasapainossa yksittäiset toimijat eivät pysty omalla toiminnallaan parantamaan asemaansa; kollektiivisella toiminnalla voidaan päästä vielä parempaan asemaan

LIITE 2. Ensimmäisen luennon yhteydessä opiskelijoille annettu kysely

Tämän lyhyen kyselyn tarkoituksena on kartoittaa opiskelijoiden aikaisempaa perehtyneisyyttä kansantaloustieteeseen ja heidän oppimisvalmiuksiaan ja -tavoitteitaan. Vastaa rehellisesti. Yksittäiset vastaukset pidetään täysin luottamuksellisina. Vastauksilla ei ole mitään vaikutusta kurssin arvosteluun.

Nimi: _____

Opiskelijanumero: _____

1. Oletko tullut Vaasan yliopiston opiskelijaksi
 - a) Pääsykokeen kautta
 - b) Muulla tavoin (esim. avoimen väylää)
2. Jos osallistuit pääsykokeisiin, niin kuinka suureen osaan kansantaloustieteen kysymyksistä vastasit?
 - a) Kaikkiin kysymyksiin
 - b) Useimpiin kysymyksiin, en kaikkiin
 - c) Alle puoleen kysymyksistä
 - d) En yhteenkään
3. Oletko suorittanut matematiikasta
 - a) Lukion pitkän oppimäärän
 - b) Lukion lyhyen oppimäärän
 - c) En kumpaakaan

4. Miten kuvailisit matematiikan taitojasi?
a) Hyvät
b) Kohtalaiset
c) Heikot
5. Oletko lukenut Matti Pohjolan Taloustieteen oppikirjan?
a) Kyllä, kokonaan
b) Kyllä, osin
c) En lainkaan
6. Oletko lukenut jonkun vastaavan taloustieteen oppikirjan?
a) Kyllä
b) En
7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, niin minkä kirjan?

Tekijä(t): _____

Kirjan nimi: _____

8. Suunnitteletko ottavasi kansantaloustieteen kursseja myös peruskurssin jälkeen?
a) Kyllä
b) En
c) En osaa sanoa

Kiitos paljon vastauksistasi!